

Ochrana obyvatelstva

Obr. 1 Cvičení PS Bruntál

Mgr. Zuzana Sulková, DiS.

2020

Ochrana člověka v souvislosti s mimořádnou událostí

„Plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku.“ (Martínek, 2003, s. 8)

Varovné signály

- slouží k vyhlášení mimořádné události
- pokrytí systému varování obyvatelstva je ve 100% osídlených oblastí.

Prostředky varování = koncové prvky varování:

- rotační sirény,
- elektronické sirény,
- místně informační systémy,
s vlastnostmi elektronických sirén.

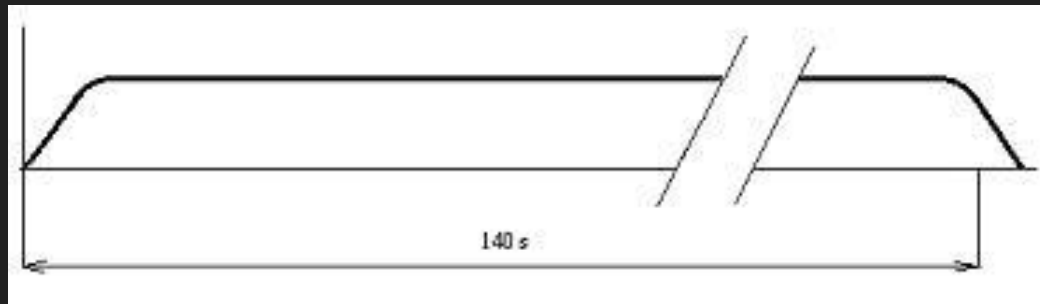
Obr. 2 Rotační siréna

Varovné signály - rozdělení

- Zkouška sirén
- Požární poplach
- Všeobecná výstraha

Zkouška sirén

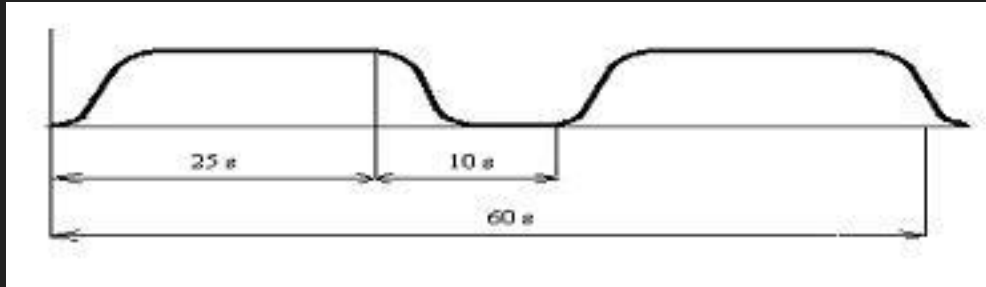
- každou první středu v měsíci ve 12 hod.
- nepřerušovaný tón – po dobu 140s
- kontrola funkčnosti sirén
- u sirén s možností mluvené zprávy zní: „zkouška sirén“

Obr. 3 Zkouška sirén

Požární poplach

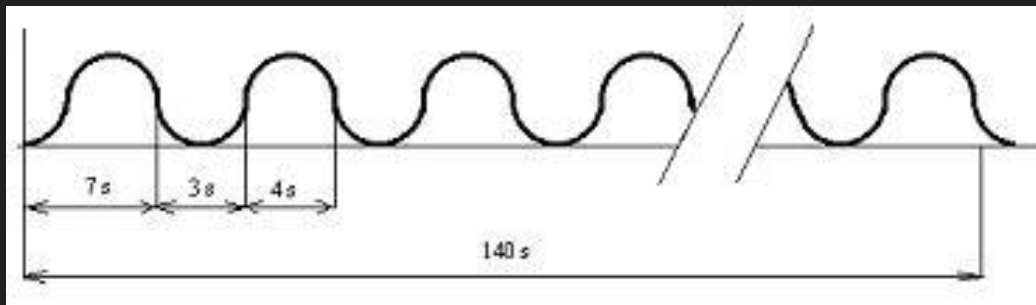
- svolávací signál pro JPO
- přerušovaný tón – po dobu 60s
- připomíná HÓ-ŘÍ, HÓŘÍ
- u sirén s možností mluvené zprávy zní: „požární poplach“

Obr. 4 Požární poplach

Všeobecná výstraha

- kolísavý tón - po dobu 140s
- může být puštěn 3x za sebou
- u sirén s možností mluvené zprávy zní sdělení, o jakou situaci se jedná: „všeobecná výstraha, nebezpečí zátopové vlny, radiační havárie, chemická havárie“

Obr. 5 Všeobecná výstraha

Když zazní Všeobecná výstraha?

Pokud zjevně nejde o povodeň či zemětřesení:

1. *Okamžitě se ukrýt – nejlépe zděná budova a ne sklepy a suterény, auto okamžitě odstavit a ukrýt se do budovy*
2. *Zavřít dveře a okna*
3. *Zapnout rádio nebo televizi*

Evakuace

„Souhrn opatření pro rychlé, bezpečné a účinné přemístění osob, zvířat a majetku z ohroženého objektu nebo oblasti do prostoru, kde nebezpečí nehrozí.“ (HZS JMK [online], 2011)

- Evakuaci může nařídit velitel zásahu, zaměstnavatel, starosta obcí a hejtman kraje,
- příkaz k evakuaci je hlášen v rozhlasech nebo z policejních vozidel nebo informují o evakuaci masmédiá,
- při vyhlášení evakuace je prioritní zabalit si evakuační zavazadlo, opustit objekt a dostavit se do evakuačního střediska.

Opuštění bytu z důvodu evakuace

- Uhaste otevřený oheň v topidlech,
- vypněte elektrické spotřebiče (mimo ledniček a mrazniček),
- uzavřete přívod vody a plynu,
- ověřte, zda i soused vědí, že mají opustit byt,
- nezapomeňte dětem vložit do kapsy oděvu cedulku se jménem a adresou,
- zvířata, která přežijí delší dobu, nechejte doma, zásobte je před odchodem potravou,
- vezměte evakuační zavazadlo, uzamkněte byt, na dveře dejte oznámení, že jste byt opustili a dostavte se na určené místo.

Evakuační zavazadlo

- *jídlo a pití*
- *cennosti a dokumenty*
- *léky a hygiena*
- *oblečení a vybavení pro přespání*
- *přístroje, nástroje a zábava*

Obr. 6 Evakuační zavazadlo

Ukrytí

“Využití úkrytů civilní ochrany a jiných vhodných prostor, které se stavebními a jinými doplňkovými úpravami přizpůsobuj k ochraně obyvatelstva.”
(Martínek, 2003, 17 s.)

○ stálé úkryty

- úkryty vybudované za válečného stavu
- v ČR přibližně 5000
- nedoporučují se využívat pro neválečné mimořádné události

○ improvizované úkryty

- suterénní prostory obytných budov, provozních a výrobních objektů
- využití přirozených izolačních a ochranných vlastností budov
- utěsněné místnosti na odvrácené straně než je nebezpečí.

Zásady nouzového přežití

- Nouzové ubytování - objekty se stacionárním lůžkovým, stravovacím a hygienickým vybavením nebo zařízení s hygienickým vybavením a s prostory pro umístění lůžek.
- Nouzové zásobování základními potravinami – stálá i mobilní stravovací zařízení – omezený výběr a složení.
- Nouzové zásobování pitnou vodou – Zajištění pitné vody určité kvality. Zpravidla se zajišťuje pro první dva dny 5 litrů na osobu a den, pro třetí a další dny 10 až 15 litrů na osobu a den.
- Nouzové základní služby obyvatelstvu - zajištění hlavně zdravotnické, sociální, hygienické, dopravní, technické, pohřební, poštovní a spojové služby, prádelny a čistírny, různé typy opravárenských služeb.
- Nouzové dodávky energií - Zajištění energií pro důležité provozy a objekty potřebné k zabezpečení činnosti postiženého území.
- Organizování humanitární pomoci - Je využívána výhradně k uspokojování základních životních potřeb postižených obyvatel.

Nebezpečí v přírodě i ve městě

○ zranění v přírodě

- pokud nejste schopni pokračovat v cestě volejte rychlou záchrannou složbu na čísle 155
- V terénu, kde neuspěje technika musíte sebe nebo zraněnou osobu transportovat na místo, odkud lze již pomoc sehnat
- vždy se snažte dostat na nejbližší cestu, kde je možný přístup auta, nebo otevřené prostranství pro případné přistání vrtulníku
- pokud jste sami, ošetřete svoje zranění a snažte se dostat k nejbližší civilizaci. Šetřete síly a kontrolujte své zranění
- nevzdalujte se z cesty

○ lavina

- *pokud* se již dá lavina do pohybu, snažte se ujet z její dráhy
- když už vás zachytí, pokuste se dostat mimo hlavní proud
- chraňte si obličej a nadechněte se
- když se lavina zastaví, vytvořte si dýchací kapsu před ústy
- pokud nejste zraněni, snažte se dostat na povrch
- pokud se stanete svědky toho, že lavina pohltila někoho jiného, zavolejte pomoc nebo pro ni někoho vyšlete
- když jste postiženého našli, vykopávejte do sněhu díru bokem a ne kolmo dolů

○ prolomení ledu

- pro bezpečný vstup a pohyb na ledu by měl mít led nejméně 20 cm
- pokud se propadnete, snažte se dostat zpátky na led a v leže se doplazit na břeh
- pokud se ocitnete v roli zachránce, snažte se postiženému podat například dlouhý kus dřeva
- rozhodnete-li se jít k němu blíže, lehněte si, abyste rozložili váhu
- vždy volejte rychlou záchrannou službu

Obr. 7 Práce hasičů při prolomení ledu

○ tonutí

- vždy se snažte odhadnout své plavecké schopnosti
- pokud jste pod vlivem alkoholu nechod'tě do vody
- pokud jste přehřátí, neskákejte do studené vody
- vždy skákejte jen tam, kde to znáte
- pokud se dostanete do situace tonoucího, upozorněte na sebe a snažte se zůstat v klidu
- při záchraně se snažte neklást odpor
- pokud jste v roli zachránce, zvažte dobře svoje síly
- tonoucího chytněte zezadu pod krkem a opřete o sebe
- pokud nedýchá, poskytněte na břehu první pomoc.

○ neznámé předměty

- jedná se například o nalezení munice
- nemanipulovat s objekty a volat PČR

Povodně

- *„Přechodné výrazné zvýšení hladiny vodních toků nebo jiných povrchových vod, při kterém voda již zaplavuje území mimo koryto vodního toku a může způsobit škody anebo voda nemůže dočasně přirozeným způsobem odtékat z určitého území nebo je její odtok nedostatečný, případně dochází k zaplavení území při soustředěném odtoku srážkových vod.“ (HZS JMK, [online], 2011)*

- nejčastější z mimořádných událostí v ČR

Rozdělujeme:

- přirozená povodeň (přírodní jevy),
- zvláštní povodeň (civilizační jevy).

Stupně povodňové aktivity (SPA)

1. SPA (= bdělost)

- vyhlášen při nebezpečí povodně, zaniká při jeho skončení
- vyhlášen povodňovou službou
- tok v tomto stavu není vylitý a nedochází ani k hmotným škodám

2. SPA (= pohotovost)

- vyhlášen, když nebezpečí povodně přechází v povodeň
- dochází k malým rozlivům toku a minimálním škodám
- aktivují se povodňové služby,

3. SPA (= ohrožení)

- vyhlášen v době povodně, kdy je ohrožen majetek, zdraví nebo životy a dochází k větším škodám
- dochází k zaplavování měst a obcí

Co dělat, když se blíží povodeň...

- odvezte auto mimo nebezpečnou zónu
- odveďte zvířata do bezpečí
- uzavřete všechny uzávěry plynu a elektrické energie
- uhasťte otevřený oheň
- připravte evakuační zavazadla
- nábytek přestěhujte do vyšších míst
- utěsněte kanalizaci a odpady ve sklepě a v přízemí
- zajistěte věci před odplavením
- chemikálie dejte na bezpečné místo, aby nedošlo ke kontaminaci vody
- zabezpečte dveře a okna
- řiďte se pokyny orgánů obce a záchranných složek

...když už hrozba pominula

- zkontrolujte statickou narušenost obydlí
- zkontrolujte rozvody plynu a elektrické energie, rozvody vody a kanalizace, popřípadě stav studny
- zlikvidujte potraviny a polní plodiny zasažené povodněmi a také uhynulé zvířectvo
- úhyn divokých a cizích domácích zvířat nahlaste hygienikovi
- vodu z místních pitných zdrojů pijte, až po schválení hygienika
- v případě potřeby si o obecního/městského úřadu vyžádejte finanční pomoc, pitnou vodu a potraviny, hygienické potřeby a oblečení, nářadí pro likvidaci škod
- kontaktujte vaši pojišťovnu pro náhradu škod a vyhotovte podklady pro řešení pojistné události

Extrémní klimatické jevy

○ bouřka

- poryvy větrů a blesků
- odpojte anténu a všechny elektrické zařízení vypojte ze sítě kromě ledničky a mrazničky
- venku, se neschovávejte pod osamělé stromy nebo blízko vodivých předmětů
- v automobilu se nedotýkejte se kovových částí a nevystupujte ven

○ vichřice

- dlouhodobý atmosférický jev na větším území, spojený se změnou tlaku a přechodem atmosférické fronty
- venku se snažte dostat pod pevný přístřešek
- v lese se můžete se ukrýt blízko kmene stabilního a zdravého stromu
- v autě zpomalte nebo zastavte čelem ke směru větru

○ tornádo

- lokální atmosférický vír s velkou plochou působnosti, až několik stovek metrů
- držte se dál od oken a nejlépe v nižších podlažích
- venku utíkejte kolmo ke směru, ve kterém se pohybuje
- v autě jeďte co nejrychleji z jeho dosahu

○ sněhová kalamita

- dlouhodobé intenzivní sněžení, dochází k přerušení dopravy, zásobování
- vybavte dostatečným množstvím potravin a vody, snažte se nevycházet a nevyjíždět z domova
- venku, pokud nedokážete najít cestu k obydlí, volejte linku 112 nebo 155
- v autě zastavte na bezpečném místě a zapněte výstražná světla

○ přívalový déšť

- intenzivní déšť, špatně předvídatelný
- pozor na těsnost oken, dveří a střechy
- v přírodě se snažte najít úkryt mimo toky a svahy
- v autě zastavte raději na bezpečném a viditelném místě a počkejte, než se situace uklidní

○ krupobití

- krátkodobé srážky s ledovými kroupami
- zabezpečte střešní okna a automobily
- venku se schovejte pod nejbližší strom nebo most
- v autě zastavte a na čelní sklo dejte například kus látky, aby nedošlo k poškození

Únik nebezpečných látek

- *„Mimořádná, částečně nebo zcela neovladatelná, časově a prostorově ohraničená událost, která vznikla nebo jejíž vznik bezprostředně hrozí v souvislosti s užíváním objektu nebo zařízení, v němž je nebezpečná látka vyráběna, zpracovávána, používána, přepravována nebo skladována, a která vede k bezprostřednímu nebo následnému závažnému poškození nebo ohrožení života a zdraví občanů, hospodářských zvířat, životního prostředí nebo ke škodě na majetku.“ (Martínek, 2003, s. 58).*

Co dělat v případě havárie?

Přichází náhle a neočekávaně a zastihne vás nepřípravené.

- Nepřibližovat se k místu havárie a najít vhodný úkryt
- Ukrýt se v nejbližším domě ve vyšších patrech na závětrné straně.
Většina nebezpečných látek je těžší než vzduch.
- Utěsnit okna a dveře.
- Chránit si dýchací cesty a povrch těla.
- Opustit prostory lze pouze na pokyn velitele zasahujících složek IZS.
- Sledovat televizi/internet nebo poslouchat rádio.

Prostředky improvizované ochrany osob

Požívají se v případě, kdy je člověk nucen déle setrvat v místě, která je zamořena nebezpečnou látkou nebo pokud je tímto prostorem nucen při evakuaci projít.

- Dýchací cesty – navlhčená rouška, kapesník, šátek...
- Hlava – čepice, klobouk, šála kukla – zakrýt také vlasy, uši, krk
- Oči – nejlépe brýle lyžařské a jim podobné, průduchy zalepit
- Povrch těla – kombinéza, pláštěnka a utěsnit u krku rukávů a nohavic
- Nohy a ruce – nejlépe vysoké boty, rukavice

- Veškeré místa mezi oděvy musí být utěsněné
- Nic nesmí zůstat bez zakrytí
- Pro vyšší účinnost více vrstev

- Po návratu ze zamořeného prostředí je nutné vše sundat a zabalit do igelitového pytle pro následní zničení.

Obr. 8 Improvizovaná ochrana

Nebezpečné látky

čpavek

- ❑ je dráždivá žíravá látka
- ❑ dráždí sliznici, oči a dýchací cesty
- ❑ má charakteristický štiplavý zápach
- ❑ v mrazárnách a potravinářském průmyslu
- ❑ nepříznivý pro plíce, kde hrozí otok, až zástava dechu.

chlor

- ❑ žlutozelenou barvu a ostře zapáchá
- ❑ dráždí oči, kůži a dýchací cesty
- ❑ používá se k desinfekci vody

- ❖ první pomoc při zasažení čpavkem nebo chlorem spočívá v dopravě postiženého na čerstvý vzduch a umytí zasažených míst vlažnou vodou
- ❖ při úniku čpavku a chloru se pokuste zadržet dech na co nejdelší dobu a opusťte prostor
- ❖ dýchací cesty si chraňte látkou
- ❖ dále volejte 155.

zemní plyn

- ❑ pokud ucítíte plyn v domě nebo okolí, zhasněte plameny a otevřete všechny okna a dveře a uzavřete všechny uzávěry plynu
- ❑ nepoužívejte oheň, elektrické spotřebiče a nekuřte
- ❑ varujte ostatní obyvatele domu a opusťte jej

unikající látky z auta převážející chemikálie

- ❑ vzdalte se ihned od místa nehody, kolmo na směr větru a ukryjte se v nejbližší budově a volejte 112
- ❑ každé vozidlo převážející nebezpečnou látku je označeno oranžovou reflexní tabulkou, která udává, o kterou látku se jedná a jaké nebezpečí látka obsahuje
- ❑ číslo v horní části se nazývá Kemler kód a udává, jaké nebezpečí látka znamená - ve spodní části je UN kód, ten je přiřazován každé látce
- ❑ při nahlášení nehody sdělte také čísla z tabulky

Obr. 9 Cvičení – únik nebezpečné látky

Psychologická a humanitární pomoc

„Humanitární pomoc je uspokojování základních životních potřeb obyvatelstva a obnova území postižených mimořádnou událostí formou věcných nebo finančních prostředků, služeb nebo speciálních prací.” (MZCR ([online], 2008)

- *Vyslání záchranného týmu,*
 - *materiální pomoc,*
 - *finanční,*
 - *poradenská a technická,*
 - *kombinovaná.*
-
- psychologická služba HZS poskytuje pomoc posttraumatickou péčí příslušníkům a občanským pracovníkům a obyvatelům zasaženým mimořádnou událostí

Užitečné webové stránky

- <http://www.ochranaobyvatel.cz/codelat-cz/>
- https://www.youtube.com/channel/UC-Yil6sQEdS5x5ruRSbYzsQ?&ab_channel=TVO%C4%8CMU
- <http://hasik.cz/>

Zdroje

- MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol*. Vyd. 2., opr. a rozš. Praha: Ministerstvo vnitra, generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003, 119 s. ISBN 80-866-4008-6.
- HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR JIHOMORAVSKÉHO KRAJE. *Vaše cesty k bezpečí: aneb chytré blondýnky radí...* [online]. Brno, 2011 [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: http://www.firebrno.cz/uploads/blondynky/brozurka_blondynky_2010.pdf
- MIKULKA, Bohdan. MIKULKA, Štěpán a Miroslav PIŇOS. *Metodická příručka pro instruktory PVC na základních školách*. Vyd. 3., opr. a rozš. Bruntál-Ostrava, 2008.
- FOTOGRAFIE PŘEVZATY ZE STRÁNEK <http://hzscr.cz> , které jsou patří HZS ČR (Obr. 2-5, 7), ze stránek <http://www.ordinaryangels.net>, které jsou pořízené profesionálním hasičem z PS Bruntál Š. Mikulkou (Obr. 1, 9) a ze stránky www.zachranny-kruh.cz (obr. 6). Obr. 8 ze stránky [zachranny-kruh.cz](http://www.zachranny-kruh.cz)